

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Kodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Yehezkel

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 597 [1836 oder 1837]

וכ לאקזחי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9132

יחזקאל כו

חרגום אשכנזי עו

כו (א) וַיְהִי בְעֵשְׂתֵי־עֶשְׂרֵה שָׁנָה
 בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר־
 יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: (ב) בֶּן־אָדָם
 יַעַן אֲשֶׁר־אָמַרְתָּ צָר עָלַי־
 יְרוּשָׁלַם הָאֵת נִשְׁבַּרְתָּ דְלֹתוֹת
 הָעַמִּים נִסְבָּה אֵלַי אִמְלֵאָה
 הַחֲרָבָה: (ג) לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי
 יְהוִה הַנְּנִי עֲלֶיךָ צָר וְהֵעֲלִיתִי
 עֲלֶיךָ גּוֹיִם רַבִּים כְּהֵעֲלוֹת הַיָּם
 לַגְּלִיּוֹ: (ד) וְשָׁחַתוּ הַמּוֹת צָר
 וְהָרְסוּ מַגְדְּלֶיהָ וְסַחֲתֵי עֶפְרָה
 מִמֶּנָּה וְנָתַתִּי אוֹתָהּ לְצַחֲיָה סַלְעַ:

כו (א) אים איילפטען יאָהרע
 אַם ערשטען דעם מאָ
 נאַטהם, וואָרד מיר דעם עוויי.
 גען וואָרט, וויא פֿאַלגט,
 (ב) ערדענוואָהן! ווייל צור*
 איבער ירושלים אויסרוֹפֿט:
 טריאומף! — צערבראַכען
 זינד דער פֿעלקער פֿפֿאַרטען!
 מאַן ווירד צו מיר זיך ווענדען:
 דורך איהרע צערשטערונג
 ווערדע איך אַן פֿיללע צונעה.
 מען, (ג) רעסהאַלב שפּריכט
 דער הערר דער עוויגע, אל=
 זא: צור! איך פֿערהענגע
 איבער דיך, פֿיהרע פֿעלקער
 הערויף געגען דיך, צאָהלרייך
 וויא דיא וועללען, דיא דאַן
 מעער אויפֿט הירטט.
 (ד) צור'ס מויערן צערשטע
 רען זיא, איהרע טהירמע
 רויסען זיא נייערער, דיא עררע
 פֿאַן איהר לאַססע איך הינווענשוועממען, אונד פֿערוואַנדלע זיא אין איינען קאַהלען
 פֿעל.

משטח

* (טירום, חיינע בעריהטע הענדע)סטטמטדט אין פֿהענילען.

ר ש י

כו (א) בעשתי עשרה. לדקיהו: (ב) על ירושלים. שהיתה במצור: האש. לשון קול שמה:
 נשברה דלתות העמים. עיר שכל האומות נכנסים לה לסחורה מעתה תשבר כי
 לא ילך המצור מעליה עד חלכד: נסבה אלי. מעתה הוסבה סחורות העמים אלי: אמלאה
 סחרנה. אתמלאה אני מן העיר ירושלים הסחרנה: (ד) וסחיתי. ועקרתי כמו בית גאים
 יסח ה' (משלי ט"ו) ונסחתם מעל (דברים כ"ח): ללחית סלע. לפי שהיתה בנויה בסלע
 נחך

ב א ו ר

כו (א) בעשתי עשרה שנה, לדקיהו שהיא שנת המרנן (רד"ק). לחדש, לא גלה באזה
 חדש וכיון שסחם אוחו נראה כי על חדש המרנן אמר שהוא חדש אב (הנ"ל).
 (ב) נשברה, ח"י דהות מספקא סחורא לכל עממיא, וכן פירש גם רד"ק, וקרא ירושלים
 דלחות העמים, על כי דלחותיה היו תמיד בידי סחוריה אשר באו והלכו שמה לקנות ולמכור
 (ראה מה שאמרתי לעיל ח' ה'). נסבה, הסחורה. אמלאה ההרבה, אחרי אשר סחרנה
 ירושלים אמלאה אני, כי כל הסחורים יבואו עמה שמה. (ג) לגליו, כמו אתגליו. (ד) וסחיתי,
 ענינו כפי הוראתו בלשון ארמי ואשורית גריפה והסרה, וכן ת"י ו א ע ק ר, והשנעיס
 λυμνησω שהם שניהם לשון הסרה. זה כפי הנוסחא שלפנינו, אבל במקראות גדולות
 דמוס באזילואה שע"ט מלאחי וסחיתי בש"ן ימנית. לצחיה סלע, לפי שהיתה בנויה
 בסלע נחך הים, כשנתחן ויסקעפורה אל הים נשאר הסלע חלק, וכן ת"י לשעיעות כף גלי
 (רש"י)

(ה) משטח חרמים תהיה בתוך
הים כי אני דברתי נאם אדני
יהוה והיתה לבו לגוים:
(ו) ובנותיה אשר בשדה בחרב
תהרגנה וידעו כי אני יהוה:
(ז) כי כה אמר אדני יהוה הנני
מביא אל צר נבוכדראצר
מלך-בבל מצפון מלך מלכים
בסוסים וברכב ובפרשים וקהל
ועסרוב: (ח) בנותיה בשדה
בחרב יהרג ונהן עליך דיק
ושפך עליך סללה והקים עליך
צנה: (ט) ומחי קבלו יהן
בהמורתך ומגדלתך יהן
בהרבותיו: (י) משפעת סוסיו

פֶּלְעוּזִין • (ה) איין אויסברייט •
פלאטץ זאלל זיא ווערדען פֶּיר
פֶּישֶׁר־נֶעֱטָצֶע, מיטטען אים
בערע; דען זא האבע איך
עס פֶּערהענגט, שפריכט דער
הערר, דער עוויגע, דען
פֶּעלקערן זאלל זיא ציר בייטע
ווערדען. (ו) אונד איהרע
געהאפטע אים געפֿילדע זאל
לען פֶּערהעערט ווערדען,
דורך דאן שווערט, דאמיט
זיא ערקענען דאס איך דער
עוויגע בין. (ז) זא שפריכט
דער הערר, דער עוויגע: איך
פֶּיהרע געגען צור פֶּאן נאָרדען
הער, נבוכדראצר דען קעניג
פֶּאן בבל, יענען קעניג דער
קעניגע, מיט ראָס, מיט וואַ-
גען, מיט רייטערייא, מיט
פֶּאַלקסמענגע אונד צאהלריי.
לעס הערע. (ח) דיינע גע-
האפטע אים געפֿילדע, פֶּער-
הערעט ער מיט דעם
שווערטע, דאן אומגיכט ער
דיך מיט באַללווערקען, ווירפֿט

שאַנצען אויף, אים דוך הער, אונד ערהעכט דיא שילדע געגען דוך, (ט) שטעללט זיין
צערשטערונגסווערק געגען דיינע מויערן, אונד צערשמעטטערט דיינע טהירמע
מיט זיינען בעלאַגערונגסוואַפֿען. (י) פֶּאן דער מענגע זיינער ראָססע ווירד דער שטויב

ר ש י

בתוך הים בשתחתן ויסח עפרה אל הים נשאר הסלע חלק וכן ת"י לשעיעות כוף גלי: (ה) משטח
חרמים. על הסלע ישטחו הדייגים את חרמי מנמרותם לנגס: (ו) ובנותיה אשר נשדה.
הנפרים המצוענדות לה סביבותיה: (ח) והקים עליך נה. ויקים עליך די מזיינין בחריסין:
(ט) ומחי קבלו. הוא אחד מחבולות המכור לזרוק אבנים גדולות ומכה כנגדו אילק"ל"איה
ד"א פֿור"ירא בלע"ל. ויש לוועין קבלו דשאר"בלי"טא בלע"ל. ויש לוועין פֿורייר"א בלע"ל:
בחרבותיו. באומניות חורבן שיביא עמו: (י) משפעת סוסיו. כשיס סוסים הרבה מעלים חנק

ב א ו ר

(כש"י) • (ה) משטח חרמים, על הסלע ישטחו הדייגים את מנמרתם לנגס (כש"י). בתוך
הים, וזולי מוסנה הנבואה הולת על כור הקדשה אשר היתה בנויה על אי, והנביא אשר
ראה שני המרכונות החלה נאחז, נחל גם עליהן באחת; וכן נחאו גם לפעמים על חורבן
בית ראשון ושני באחת, כי כוח נבואתם לא יפרדו נבדל הזמן. (ו) ובנותיה אשר בשדה,
ידוע כי בנות רבות היו לכור. (ט) ומחי קבלו, מחי לשון מכה מרגום מכה מחי, וכן
ומחאך (לעיל כ"ו) • קבלו, נגדו, מנגס נגד קבל, וכן ויכהו קבל עם (מ"ב ט"ו י'), נגד העם;
אם כן הוא שם מורכב ושם בללי לכל כלי המשחית מיועדים לנגח בהם חומות העיר.
בחרבתיו, כן יקרא הנביא כלי המשחיתים אשר נס יחזן מנדליה; כי בעצמות נקרא כן

וְכַסֵּף אֲבָקִים מִקּוֹל פֶּרֶשׁ וּגְלָגַל
 וְרָכַב הָרַעֲשָׁנָה חֲזוֹמוֹתֶיךָ בְּבוֹאוֹ
 בְּשַׁעֲרֶיךָ כַּמְבוֹאֵי עִיר מִבְּקַעָה:
 (יא) בְּפִרְסוֹת סוּסָיו יִרְמֹס אֶת־
 כָּל־חֲזוֹצוֹתֶיךָ עִמָּךְ בַּהֲרֹב יִהְרֹג
 וּמִצְבּוֹת עֲזָךְ לְאֶרֶץ תִּהְרָד:
 (יב) וְשָׁלְלוּ הַיִּלָּךְ וּבָזוּ רַכְלֹתֶיךָ
 וְהָרְסוּ חֲזוֹמוֹתֶיךָ וּבְתֵי חֲמֹדֹתֶיךָ
 יִתְצוּ וְאֲבִנֶיךָ וְעֲצִיךָ וְעַפְרֶךָ בְּתוֹךְ
 מַיִם יִשְׁימוּ: (יג) וְהִשְׁבַּתִּי הַמּוֹן
 שִׁירֶיךָ וְקוֹל כְּנֹרֶיךָ לֹא יִשְׁמַע
 עוֹד: (יד) וּנְתַתִּיךָ לְצַחִיָּה סְלַע
 מִשְׁטַח חֲרָמִים תִּהְיֶה לֹא תִבְנֶה
 עוֹד כִּי אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי נְאֻם

הר' נפתח אדני

דִּיךְ בַּעֲדֵקְעוֹן, פֶּאָר דַּעַם גַּע.
 רִישַׁע דַּעַר רִישַׁעֲרִיָּא, דַּעַר
 רִאדַּעַר אֹנַד דַּעַר שְׁמַרִיטוּאָּה
 גַּעוֹ, וְוַעֲרַדַּעַן דִּינַע מוּיַעַרְחַן
 עֲרַבְעַבְעוֹן, וְוַעֲזַעַר אִינְדִּרִינְגַט
 דוּרְךְ דִּינַע טַהֲאָרַע וּוִיא מַאָן
 אִינְדִּרִינְגַט אִין אִינַע דוּרְכ־
 בְּרֶאָעַנַע שְׁטֶאָרַט. (יא) מִיט
 דַּעַן הוֹפֵעַן וּזִינַעַר רֶאָסַעַע צַעַר.
 שְׁטֶאָמִפֶּט עַר אֶלְלַע דִּינַע
 שְׁטֶאָסַעַן, דִּינַע כַּעֲעֶלְקַע.
 רוּנְג טֶאָרַטַעַט עַר דוּרְכ־ס
 שׁוּעֶרַדַט, אֹנַד זָא זִינְקַט
 הַעֲרֶאָב, יַעֲדַעַס דַּעַנְקִמַּאָהֶל
 דִּינַעַר מַאָטַט. (יב) דִּיין פֶּעַר־
 מַעַנַעַן וְוַעֲרַדַּעַן זִיא פִּלִּינְדַּעַרְוֹן,
 דִּינַע וּזֶאָרַעַנְפֶּאָרַרֶאָטַהַע
 צוּר כִּיטַעַע מַאָעַן, דִּינַע מוּי־
 עַרְן רִישַׁעַן זִיא נִיעֲדַעַר, דִּי־
 נַע הַעֲרַרְלִיכְסַטַעַן גַּעֲבִיידַעַע
 צַעַר־שְׁטַעַרַעַן זִיא, אֹנַד דִּי־
 נַע שְׁטִינַעַע, זָא וּוִיא דִּיין הַאָלֶץ
 אֹנַד דִּינַעַן שׁוּטַט, וְוַעֲרַדַּעַן
 זִיא אִין דֶּאָז וּזֶאָסַעַר וְוַעַר־
 פֶּעַן. (יג) זָא וְוַעֲרַדַּעַע אִיךְ אִיין

עֲנַדַּעַע מַאָעַן דַּעַם גַּעֲטֶאָזַעַע דִּינַעַר לִיעֲדַעַר, אֹנַד דִּינַעַר הַאָרְפֶּעַן קֶלְאָנְגַעַע זָאֶלְלַעַן
 נִיכְטַעַע מַעַהַר גַּעֲהֶאָרַט וְוַעֲרַדַּעַן. (יד) אִין אִינַעַן קֶאָהֶלַעַן פֶּעֶלֹעַן וְוַעֲרַדַּעַע אִיךְ דִּיךְ פֶּעַר־
 וּזֶאָנְדַּעַלַן, אִיין אֹיִסְבְּרִיטְפֶּלְאָטֶץ זָאֶלְלַסְט דוּא וְוַעֲרַדַּעַן פִּיר פִּישַׁעֲרַנַעַטְצַע, אֹנַד נִיכְטַעַע
 מַעַהַר אֹיפִנְעַכּוּיַעַט וְוַעֲרַדַּעַן, דַּעַן אִיךְ הַאָבַעַע עַם אֹיִסְגַּעַשְׁפֶּרֶאָעַן, שְׁפִרִיכְט דַּעַר הַעֲרַר

דַּעַר
 ר ש י
 זַרְגִּלִּיָּהֶם וְעוֹלָה וְנַעֲשֶׂה כַּעֲנֹן וּמַחֲשִׁיךְ הָאֶרֶץ הוּא קְרוּי שְׁמַעַת וְכֵן וְשַׁמַּעַת מִיָּם חֲנֹסֶךְ (אִיִּזְכֹּכ־נ)
 דִּלְאִסְוִי"שׁוֹן בִּלְעָז: כַּמְבוֹאֵי עִיר מִנְקַעָה. כַּמֵּא דַּעֲלִין לְקַרְתָּא דְּמַחְרַעֵא מֵאֹר שְׁפִרְכִי' חוּמָה:
 (יב) רְכוּלֶתְךָ. סְחֹרֶתְךָ:

ב א ו ר

דַּבַּר הַמְּחֹדָד, מֵלֵךְ אֲשֶׁר יִחְרִיב הַדְּבַר אֲשֶׁר הוֹנֵף עֲלֵיהָ חֶרֶב, וְהַעֲד כִּי חֶרֶב הַנְּפֹת
 עֲלֶיהָ (שְׁמוֹת כ' כ"ב), חֲרָבוֹת לוֹרִים (יְהוֹשֻׁעַ ה' ב'), וְכִנְרָא מִרְחֵי זֹאת בְּמִקּוֹם אֲחֵר. כַּמְבוֹאֵי
 עִיר מְבוֹקַעָה, ח"י כַּמֵּא דַּעֲלִין בְּקַרְתָּא דְּמַחְרַעֵא מֵאֹר, וְכֵן פִּירַשׁ גַּם הַרְד"ק, כַּמֵּא שְׁנֵאִיס
 זַעִיר מְבוֹקַעָה בִּלְא יִגְעַה וּבִלְא מִלְחָמָה, כֵּן יִבּוֹאוּ זַעֲרִיךְ. מְבוֹאֵי, קִנּוֹן מִן מְבוֹאֵי.
 (יא) חֶרֶד, מַעֲלָמָה, כִּי מֵאֲחַר אֲשֶׁר עָמַה בְּחֶרֶב יִהְרֹג יִאֲבָדוּ הֵן מַעֲלָמָן. (יב) רַכְלֹתֶיךָ,
 ח"י סְחֹרֶתֶיךָ, וְכֵן פִּירַשׁ גַּם רַש"י וְרַד"ק. בְּחֹךְ מִיָּם יִשְׁימוּ, רֹאשׁ מַה שְׁאִמְרַחֵיֶל פִּסּוֹק
 י"ט. (יג) חֲמוֹן שִׁירֶיךָ, רְכוּי שִׁירִיךָ שֶׁהֵיית שְׁמַחָה וּמְנַגֶּנֶת וְשֶׁרָה מְרוּב טוֹבָה (רַד"ק).
 (יד) לֹא חֲבִנָה עוֹד, כּוֹר עַל מִלְּהָ הַרְאִשׁוֹנָה, אֲחֵרֵיךָ אֲשֶׁר בְּחֶרֶב מִנִּי לֹא נִבְנְתָה עוֹד,

אֲדַנִּי יְהוָה: (טו) כֹּה אָמַר אֲדַנִּי
 יְהוָה לְצוֹר הַלֵּא וּמִקּוֹל מִפְּלִתָךְ
 בָּאֲנֹכִי הִלֵּל בְּהַרְגֵּךְ הַרְגֵּךְ בְּתוֹכָךְ
 יִרְעִשׁוּ הָאֲיִים: (טז) וַיִּרְדּוּ מֵעַל
 כְּסֹאוֹתָם כָּל נְשִׂאֵי הַיָּם וַהֲסִירוּ
 אֶת־מַעֲיְלֵיהֶם וְאֶת־בְּגָדֵי
 רִקְמָתָם יִפְשְׁטוּ וַהֲרִדוּ וַיִּלְבְּשׁוּ
 עַל־הָאָרֶץ יֵשְׁבוּ וַהֲרִדוּ לַרְגָעִים
 וְשָׁמְמוּ עֲלֶיךָ: (יז) וַנִּשְׂאוּ עֲלֶיךָ
 קִינָה וְאָמְרוּ לָךְ אֵיךְ אֲבָדְתָ
 נוֹשֶׁבֶת מִיָּמִים הָעִיר הַהִלְלָה
 אֲשֶׁר הָיְתָה חֲזָקָה בַיָּם הִיא

דער אללמעכטיגע. —
 (טו) פֿירוואָהר זאָ שפּריכט
 דער הערר, דער אללמעכטיג.
 גע עס אויס איבער צור:
 פֿאַר דעם געריישע דיינעם
 שטורצעס, פֿאַר דעם עכצען
 דער שטערבענדען ביא דעם
 געמעטצעל אין דיינער מיט=
 טע, ווערדען דיא אינוועלן ער=
 בעבען, (טז) אללע פֿירשטען
 דעם מעערעס ווערדען פֿאַן
 איהרען טהראָנען העראַב=
 שטייגען, איהרע מענטעל אַב=
 לעגען, איהרע געשטיקטען
 קליידער אויסציעהען, אונד
 אין שרעקען געהיללט אויף
 דיא ערדע זיך זעטצען, ער=
 בעבען ווערדען זיא אַב דעם
 פּלאַצליכען שרעקענס, אונד
 זיך ענטזעטצען איבער דיך.

וישביה
 (יז) איין קלאַגעליעד ווערדען זיא איבער דיך ערהעבען, אונד זאָגען פֿאַן דיר וזיא ביזט
 דוא צו גרונדע געגאָנגען, דוא פֿעלקעררייכסטע שטאַרט אללער מעערע, דוא בעריהכ=
 טע שטאַרט, אונד איהרע בעוואָהנער דיא זאָ מאַכטיג וואַרען אים מעערע, דיא איבער
 אללע

ר ש י

(טו) וחירו לרגעים. לשנרים פן יבא עליהם גם הם כשנרך. לרגעים לשון שנה כמו רוגע
 הם (ישעיה נ"א). עורי רגע (איוב כ"ז). על רגעי ארץ (תהלים ל"ה) על דבאי ארץ. ומחם
 פירש לשון רגע כמו כי רגע נאפו (זס ל'): ושמו. ל' חמהון: (יז) נושנת מימים. יש נוקדין רמי
 ופותרין היושנת מימים קדמונים ויש נוקדים דגש ופותרין מיושנת בחוקה ע"י ימים הסוכנים
 לה

ב א ו ר

כי לור המדשה היתה במקום אחר. (טו) ירעשו האיים, מיגון ולער, כי היו עמה נכרית
 ואנוחיה אשר הלכו מאי לאי הניאו ולקחו משם כל מיני מסחר, והמה לא דמו בנפסם כי
 לור יפול, על כן גם שמו עליהם כאשר אמר בספוק האחר. (טז) וירדו, כדרך האנלים,
 וכן והסירו כי לנס יהמה על שנה לור. וחרדו לרגעים, לשעות ולרגעים כלומר תמיד
 (רד"ק), וכן מלאנו, לרגעים תבחנו (איוב ז' י"ח). והמנס געזעניום פירשו כמו רגע ימותו
 (איוב ל"ד כ') וחגם פּוֹחַטְנוֹךְ. ואולי נוכל לפרשו מלשון ועל רגעי ארץ דברי מרמות
 יחשובון (תהלים ל"ה כ') שהוא כמו ועל שקעי ארץ, והנביא קרא נשיאי הים רגעים
 כי כאשר הם בלגים ודבר אין להם עם יושני הארץ, כ"א עם יושני לור אשר עמהם היו
 שלמים, לא היה להם איש לשון. ולרגעים יחס שאליו חמת יחס הפעול אשר אינו דבר זר
 בהנביא הזה, ושמו, על כי לא דמו בנפסם כי מפול לור ניד אויביו. (יז) נושבת מימים,
 הפעל ישב גופל גם על דברים בלתי בעלי מים, כמו ושנה יושלים עוד (זכרי' י"ב ו'), וקרא
 לור

וַיִּשְׁבִּיָּה אֲשֶׁר־נָתַנּוּ הַתִּיּוֹתָם
 לְכַרְיֹוֹשְׁבֵיהָ: (יח) עֲתָה יִהְיֶה
 הָאֵין יוֹם מִפְּלֹחַךְ וְנִבְהָלוּ הָאִיִּם
 אֲשֶׁר־בָּיִם מִצִּיֹּאחֲךָ: (יט) כִּי כֹה
 אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּתַתִּי אֶתְךָ עִיר
 נְחָרְבַת כְּעָרִים אֲשֶׁר לֹא־נֹשְׁבוּ
 בְּהַעֲלֹזֹת עֲלֶיךָ אֶת־תְּהוֹם וְכֶסֶד
 הַמַּיִם הַרְבִּיִם: (כ) וְהוֹרְדֹתֶיךָ
 אֶת־יֹרְדֵי בֹר אֶל־עַם עוֹלָם
 וְהוֹשְׁבֵתֶיךָ בְּאַרְץ תַּחְתִּיּוֹת
 בְּחָרְבוֹת מְעוֹלָם אֶת־יֹרְדֵי בֹר
 לְמַעַן לֹא תִשְׁבִּי וְנָתַתִּי צְבִי

אללע בעוואָהנער (חוזהער) פֿירכט פֿערברייטעטן. (יח) שאַן ציטטערן דיא איילאַנדע פֿאַר דעם טאַגע דיינעם שטורצעס, דיא אינזעלן אים מעערע בע- בען שאַן איבער דיין ענדע. (יט) דען, זאָ שפּריכט דער הערר, דער אללמעכטיגע: ווען איך דיך מאַכע צו איינער פֿערוויסטעטען שטאַדט, וויא יענע שטאַדטע דיא ניכט מעהר בעוואָהנט ווערדען, ווען איך דען אַבגרוגד ווידער דיך אויפֿשטייגען לאַססע, דאַס דיא מעכטיגען פֿלוטהען דיך בעדעקען; (כ) שליידערע איד דיך הינאַב צו דען אין דיא גרוכט געוונקענען, צו דען עוויג פֿערדאַמטען, אונד באַננע דיך מיט דען אין דיא באַרץ

גרוכט געוונקענען, אין דיא אונטערוועלט, אין יענע איינאַרען דער פֿאַרצייט; דאַמיט דוא ניכט מעהר בעוואָהנט ווערדעסט, לאַס איד (דיך) דיא העררליכקייט דער אַכער- וועלט

ר ש י

לה ונת"י וכן הוא; אשר נתנו חתימם. סביבות לכל היושבים. חתימם לורדפריי"מנט בלע"ז: (יח) האין. כמו האיים: מלאחך. מילואחך בגולה: (יט) בהעלו' עליך את תהום. באסקווי עלך משורת עממין דסגיאין כמי תהומא ויחפוניך עממין סגיאין כן מ"י ונמשעו נחילה נחנה ביד נ"ג וסוף עלה הים וטבעה: (כ) את יורדי בור. עם יורדי גיהנם: אל עם עולם. עם שאר האומות אשר שם מעולם: בחרבות מעולם. כערים אשר חרבו מאז סדום וחברותיה: ונתתי לבי בארץ חיים. ואחזן התפארת בירושלים:

ב א ו ר

בור נושבת מימים על שם סופה, כי יעלה עליה התהום ומים יכסוה. (יח) האין, הנו"ן במקום מ"ס, וכן לקץ הימין (דניאל י"ב"ג). יום מפלחך, על יום מפלחך. מצאחך, ת"י במסק גלותיך, וכן פירשו גם המפרשים. (יט) בחחי, הפסוק הזה נמשך אל שאחריו, כלומר ע"י שאחריב את העיר בהעלות עליה התהום תרד אל יורדי בור וגו', והמליך הבניא העיר ביושניה, וזה ג"כ אחד מדרכי המליכה כידוע. את תהום, הנכון לפרשו כפשוטו, כי הים עבר גבולו ושטף את העיר? כי באשר הייתה על חוף הים בנו בלי ספק מסגרות וסוללות ננד שנלת המים, אבל באשר הרם נבוכדנצר כל זאת, לא היה עוד מעבר להם ונסוה המים. (כ) אח, כמו עם. אל עם עולם, אל עם אשר לעולם יהיה בארץ חתימת בלי אשר תהיה לה חקומה, לא כמו עמים אחרים אשר עמדו מחדש אחרי נפילתם. בחרבות מעולם, כערים אשר חרבו מאז, סדום וחברותיה (רש"י). ונתתי צבי בארץ חיים, תמסרנה פלות את יורדי בור ואת יורדי בור שלמעלה נמשך גם למטה, וענינו לור אשר היסה לבי ארץ חיים, כלומר כליל יופי כל הארץ אונד אל יורדי בור; וכבר מלאנו פעמים רבים הפעל נתן

בְּאֶרֶץ חַיִּים: (כא) בְּלִהוֹת אֲחֵנֶךָ
 וְאֵינְךָ וְרַבְבְּקָשִׁי וְלֹא תִמְצָאֵנִי
 עוֹד לְעוֹלָם נָאִם אֲדַגֵּי יְהוָה:
 כו (א) וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֵלַי
 לֵאמֹר: (ב) וְאַתָּה בֶן-
 אָדָם שָׂא עַל-צוֹר קִינָה:
 (ג) וְאָמַרְתָּ לְצוֹר הִישַׁבְתִּי עַל-
 מְבוֹאֵת יָם רַכְלַת הָעַמִּים אֶל-
 אֲיִים רַבִּים כֹּה אָמַר אֲדַגֵּי יְהוָה
 צוֹר אַתָּה אָמַרְתָּ אֲנִי כָלִילַת יוֹפִי:
 (ד) בְּלֵב יַמִּים גְּבוּרֶיךָ בְּנִיךָ כָלְלוּ

וועלט, דא הינשוויינדען.
 (כא) צום ענטזעטצען מאַכע
 איד דיד, דאן פֿעהרסט דוא
 דאָהין. ווירכט געוועט אונד
 ניכט מעהר געפֿינדען, זא
 שפּריכט דער הערר, דער
 אַללמעכטֿיגע.

כו (א) דעם עוויגען וואָרט
 וואָרד מיר וויא פֿאַלגט:
 (ב) דוא ערדענוואָהן! ערהע.
 בע איבער צור איין קלאַגע.
 ליעד. (ג) פֿערקינדֿיגע דער
 שטאַרט צור, דיא אין מעע.
 רעם האַפֿען ליעגט, דיא האַג.
 דעלסשטאַרט איזט צווישען
 דען פֿעלקערן (דעם פֿעסטען
 אַנדעם) אונד דער פֿיעלען
 אינזעלבעוואָהנער, זא פֿריכט

דער הערר דער עוויגע: צור! דוא שפּריכסט איד בין דער אינבעגריף דער שאָהנהייט.
 (ד) כו צום מיטטעלפונקט דער מעערע, רייכען דיינע גרענצען, דיינע ערבויער מאַכע

ר ש י

כא) בְּלִהוֹת. פּרשו יונתן כדלף הויט. והפותרין אומרים ל' מקום מרקד שעירים ומזיקים:
 כו (ג) על מבואות ים. על הנמל שהספינות באות עד החומה והשערים והרבה כרכים
 יושבין על הים ואינם מקום נמל ואין הספינות יכולות לקרב אליהם. מבואות ים פור"ט
 בלע"ז: רובלת העמים. כך היה מנהגם סוחרים הנאים לה זה מלפון וזה מדרום לא היו
 רשאין לעשות סחורה זה עם זה אלא יושבי העיר לוקחין מזה ומוכרין לזה: את אמרת אני
 כלילת יופי. עד עכשיו הכל אומרים על ירושלי' כלילת יופי (איכה ב') משוש כל הארץ (תהלים מ"ח)
 עכשיו את מתגאה לומר אני כלילת יופי סוף גמר היופי כלול בי: (ד) בוניך. אדריכליך ל' בניין:
 ברושים

ב א ו ר

נתן בהוצאה הזאת, וטעם ארץ החיים להתנגדות אל ארץ תחתית. (כא) בלהוח, ת"י כדלף
 הוית, שתי מלות, כאלו נכתב כל היות, ורד"ק פירש הפוך, כמו בהלות, וכן
 חרגמו השבעים, וכן חרגמתי.

כו (ג) על מבואות ים, על מקום שנכנסים אליה דרך ים, והוא הנמל שנכנסים שם
 הספינות (רד"ק). רכלה, לפי דעתי ארשו רגל כמלוק אומיות הקרובות במבטא ג' ככ'.
 והנה בכל הלשויות היסודות (אשר לא נהייתה משפת אחרת) הנוודעות לי, אם מלה אחת
 קרובה בהוראתה נגזרה מאחרת, נהפכו בהמלה השרשית אות אחת או יותר אל אותיות אחרות
 קרובות במבטא, על הדרך הזה יאשר האשכנזי: גופט מן געבען, וכן יאשר העברי רכיל מן רגל,
 כי קרובים הם בענינם בידוע. ועוד יש לי מלים בענין זה, אבל אין כאן להאריך.
 העמים, מוסב על האומות היושבות בארץ Continent, ובאשר לור ישבה על הים, ע"כ
 היתה רכלת בין העמים והאיים. (ד) בוניך כללו ישיך, מיסדי המרכלת אשר בה נאה לה
 כל שפעת ברכתה קרא בוניו, ועל אשר עשרה אשר בו סרטינו את עירם נאה לה נאנויות,
 ע"כ תפארת העיר והאנויות הנה באחת בענין, והתחלפן בדברו פעם מופי העיר ופעם
 מנוי